

Literacy-undervisning i grundskolen – med en international ramme

Hovedansvarlig for den internationale ramme: Lene Storgaard Brok

Hovedansvarlig for det nationale projekt: Hanne Møller

Udgangspunktet for projektets internationale ramme:

I 2005 indledtes et EU-samarbejde imellem repræsentanter fra Tyskland, Schweiz, Holland, Belgien, Italien, Polen, Finland og Danmark. EU-projektet bærer titlen Scriptorium og formålet med projektet er at udvikle og udveksle materialer, pædagogikker og organiseringsformer til læse-skriveundervisning i de respektive lande.

Projektet har en officiel hjemmeside: <http://www.scriptorium-project.org/> og en arbejdsportfolio (ELGG) hvori projektdeltagerne løbende præsenterer de materialer som udvikles nationalt. I efteråret 2007 udvælger hvert land sine produkter som overføres til en præsentationsportfolio (Caroline) og herfra vil alle kunne kopiere materialer til inspiration eller brug i egen undervisning i eget land.

Målgruppen er læreruddannelse og efter-videreuddannelse af lærere, og materialet vil blive tilgængeligt på en hjemmeside og i en CD-rom-udgave. Projektet afrapporteres på tysk, men udvalgte materialer som skønnes relevante i en dansk uddannelses-sammenhæng vil i løbet af 2007-08 blive oversat til dansk.

Scriptorium-programmet består af 10 moduler:

Modul 1: Program og terminologi: Præsentation af programmet og præcisering af de begreber (den terminologi) vi anvender inden for læse-skriveundervisning i Scriptorium-projektet.

Modul 2: Udvikling af materialer og pædagogikker til skriveundervisning

Modul 3: Udvikling af materialer og pædagogikker til læseundervisning

Modul 4: Strategi for udvikling af læse-skrivecentre i grundskoler og gymnasier

Modul 5: Koncept for udvikling af læsning og skrivning til undervisning i læreruddannelsen

Modul 6: Koncept for udvikling af læsning og skrivning på andetsprog

Modul 7: Strategier for refleksiv praksis i klasserummet (journalistisk skrivning og portfolioarbejde)

Modul 8: Heterogene grupperes læringsprocesser

Modul 9: Overgang fra grundskole til gymnasium: hvilke læse-skrivekompetencer fordres?

Modul 10: Refleksiv praksis i praktisk forskning

Lene Storgaard Brok er projektets repræsentant i Scriptorium, og hun bidrager til indholdet i de 10 moduler ved at formidle materialer og beskrivelser fra forskellige projekter tilknyttet Skrivecenteret i CVU Storkøbenhavn. Derudover deltager hun i de årlige internationale konferencer hvor repræsentanter fra de forskellige lande præsenterer de udviklede materialer. I efteråret 2006 var Skrivecenteret vært for gruppen ved en tre-dags konference i CVU Storkøbenhavn.

Nedenfor følger en beskrivelse af et konkret udviklingsprojekt, som udover at være et selvstændigt udviklingsprojekt i Videncenter for læsning også er koblet til Scriptorium og bidrager med materialer og beskrivelser om udvikling af literacy-undervisning i Danmark.

Udgangspunkter for det nationale projekt:

Projektet "Literacy-undervisning i grundskolen" baserer sig på et udviklingsprojekt fra studieåret 2005-06, hvor Hanne Møller som konsulent i CVU-Storkøbenhavns Skrivecenter var ansvarlig for den læsefaglige del af et udviklingsprojekt "Tidlig læseindlæring – synliggørelse af vidensformer og pædagogik i læseundervisningen på tre lilleskoler".

Lilleskolernes historiske udspring i reformpædagogikken betyder, at skolerne har et levende forhold til at arbejde med sprog, læsning og tekstproduktion som et spørgsmål om kommunikations- og udtryksbehov. Samtidig er det oplagt, at skolernes elever ikke nødvendigvis lærer at læse så hurtigt og så effektivt som lærere og forældre i dag ønsker, men grundlaget er et ønske om at arbejde med at forbedre literacy-undervisningen med en fastholdelse af et funktionelt og socialt fokus.

Eksisterende viden på området:

Projektets teoretiske udgangspunkt er socialinteraktionistiske studier af literacy, repræsenteret i Norden ved Caroline Liberg, Kjeld Kjertmann og Bettina Perregaard. Den mest konkrete inspirationskilde til projektet er Perregaards studie af klasserumsinteraktioner i forbindelse med literacy-undervisning i en dansk 2.-klasse. Studiet viser, at literacy-undervisning er med til at skabe sociale skel i en gruppe elever, og at undervisning som lægger op til en stor grad elevindflydelse og -"frihed" kræver lærerbevidsthed om det komplekse forhold mellem faglig kompetence og social organisation (Perregaard, 2003).

Projektet er således forankret i studier, som interesserer sig for sammenhængen mellem konkrete sprogpraksisser og den kontekst, som tilegnelse af mundtligt og skriftligt sprog finder sted indenfor.

Mål / problemformulering:

Projektet adresserer et grundlæggende spørgsmål: hvorfor udvikler forskellige elever deres læse- og skrivekompetencer så forskelligt? Projektet er forankret i et skoleinstitutionelt perspektiv, så spørgsmålet konkretiseres til: i hvilken grad og på hvilke måder har dette at gøre med, at forskellige elever profiterer forskelligt af skolens formaliserede læse og skriveundervisning?

Projektet søger at indkredse, hvordan lærere kan arbejde med at udvikle deres professionelle kompetence i relation til disse problemstillinger. Det grundlæggende mål er at udvikle undervisningen, så den reflekterer elevers forskellige læringsforudsætninger og betydningen af et klasserums sociale organisering.

Visionen er at udvikle en konstruktiv kritik af og et modspil til de aktuelle og dominerende uddannelsespolitiske tendenser til at forstå læsning overvejende som et spørgsmål om teknik og færdigheder. Og projektet ønsker at tage socialinteraktionistisk orienterede studiers erkendelser om kontekstens og positioneringsforholdenes betydning for literacy alvorligt, både for at skabe ny viden om forholdet mellem faglig kompetence og social organisation i grundskolens literacy-undervisning og for at finde nye veje at gribe undervisning af literacy i lærer- og pædagoguddannelse an på.

Konkrete delmål i denne sammenhæng er, at lærerne får erfaringer med observation af kollegers undervisning og af elevers gruppeprocesser og at lærerne får erfaringer med projektorganiseret udviklingsarbejde. Disse to delmål repræsenterer projektets metodiske satsning.

Metode:

Det empiriske felt er literacy-undervisning i indskolingen, det vil sige fra børnehaveklasse til 3. klasse. Projektet gennemføres på tre lilleskoler, men studiet sigter mod at producere resultater, som er relevante ud over lilleskole-pædagogiske sammenhænge.

Projektet er organiseret som et aktionsforskningsprojekt i den forstand, at vi i projektforløbet forsøger at få større forståelse for den konkrete situation / de handlemuligheder, som indskolingslærere er i / har i forbindelse med varetagelse af literacy-undervisning i dagens samfund.

Indskolingslærere, skoleledere og CVU-konsulent med forskningserfaringer retter med hver sit perspektiv opmærksomheden mod skolernes aktuelle literacy-praksis.

Projektet er organiseret med projektgrupper med lærere fra de tre skoler, som arbejder ud fra et selvdefineret undersøgelsesfelt. Hanne Møller vejleder grupperne, via mail og ved fysiske møder.

Forskningssamarbejde:

Hanne Møller trækker på sin erfaring fra et etnografisk inspireret studie, som er gennemført i læreruddannelsen (formidlet i ph.d.-afhandlingen: "Diskursiv praksis i læreruddannelsen, 2005).

I 2008 er Hanne Møller indskrevet med projektet ved et såkaldt "post-master forskningsværksted" ved Roskilde Universitetscenter. Værkstedet forløber over 4 værksteddage i foråret 2008 og 2 i efteråret 2008, og det repræsenterer en mulighed for at få forskningsbaseret sparring. Projektet nærmer sig konklusions- formidlingsfasen, og formålet med at deltage i forskningsværkstedet er at få kvalificeret de teoretiske og metodologiske aspekter af projektet.

Milepæle relateret til den nationale del:

1. milepæl: 4 seminardage i 2006/07.
2. milepæl - etablering af en elektronisk platform - marts 07.
3. milepæl: artikel der formidler projektets grundlagstænkning – juni 07.
4. milepæl: formidling af projektets arbejde til de tre skolers lærerkollegier – maj 08.
5. milepæl: artikel der formidler projektets delresultater – juni 08.

6. milepæl: afsluttende rapport – december 08.

Formidling:

Projektets resultater formidles i to artikler midtvejs (sommer 2007 og sommer 08) og via to hjemmesider, henholdsvis Scriptorium og en lilleskolehjemmeside.

Afrapportering til sidst finder sted i en forhåbentlig mere eksperimenterende genre - med mulighed for at involvere projektets mange "stemmer".

Litteratur:

Björk M. og Liberg C. (1999): Veje ind i skriftsproget – sammen og på egen hånd. Gyldendal Uddannelse.

Carlgren I. (1997): Klassrummet som social praktik och meningskonstituerande kultur. I: Nordisk Pedagogik, Vol 17, nr 1, s. 8-27.

Carlgren I. (1999): Pedagogy and teachers' work. I: Nordisk Pedagogik, Vol 19, nr 4, s. 223-234.

Kjertmann K. (2006): Den nye læseundervisning. I: Boelt V. og Jørgensen M. (red.) (2006) Læsning – teori og praksis. Kvan.

Liberg. C. (1997): Sådan lærer børn at læse og skrive. Gyldendal Undervisning. Oversat fra Hur barn lär sig läsa och skriva.

Lortie D. C. (1975, 2002): School-teacher – A sociological study. The University of Chicago Press.

Møller H. (2005): Diskursiv praksis i læreruddannelsen – en empirisk undersøgelse af bacheloropgavens positioner og udsigelse. Ph.d.-afhandling. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Perregaard B. (2003): Må vi skrive på vores historie? – Børns organisering og udnyttelse af skriftsprog. Akademisk Forlag.

Zeuner L. og Scheuer K. (2001): kapitel 10: Børns læsning - i lyset af familiens sociale og kulturelle kapital" og kapitel 11 "Unge kompetencer i læsning og matematik - i lyset af deres egne oplevelser og strategier". I: Færdigheder i læsning og matematik – udviklingstræk omkring årtusindskiftet. Undervisningsministeriet.